

MULADI BRIGITTA

Az első kasseli documenta az *Ez volt a múlt* címet viselte (kurátor: Arnold Bode). A koncepció egybegyűrt három réteget, egyszerre prezentálta az elfajzott művészetet (Entartete Kunst), a modernizmust és a kortárs művészetet. Szakmai körökben 1955-ben nem aratott elsőprő sikert ez a koncepció, a londoni Whitechapel galériában egy év múlva meg is rendezték az *Ez a holnap* című ellenkiállítást, ahol az egy művész, egy designer, egy építész és egy teoretikus részvételével alakult csoport nem hagyományos képzőművészeti alkotásokat, hanem a tömegkultúrából származó produktumokat válogatott össze, a galéria archívumából dokumentumokat, posztereket, rekvizitumokat állított ki. Hans Belting szerint ez volt az első lépés, a populáris kultúra beférkőzésének első hivatalos megnyilatkozása a képzőművészet Parnasszusára.

Kassel első kurátora, az „intézmény” alapítója, Arnold Bode ironikus módon egy személyben volt építész, designer, festő és kurátor. Koncepciója mégis a hagyományos képzőművészeti műfajok alapján rendezte össze az első documentát. Akkor a populáris kultúra és a magas művészet közötti különbséget a fogalmi

esztétika tagadásával vagy jelenlétével jellemezték. A röppenékeny elméleti, fogalmi meghatározást a gyakorlat szemtelenül és rapid módon zavarta folyton össze. Ha ma megnézzük a pop art-kiállítást a Ludwigban, amely irányzat a hagyományos és a tömegkultúra eltérő értelmezésével volt elfoglalva, láthatjuk, hogy időközben az egész szellemiség kanonizálódott, forradalmi vizualizációk

múzeumi tárgyként manifesztálódtak, s nemkülönben az imént említett modernizmus „művészettörténeté lett”, sőt konvencionális formarendként merevedett meg.

Elekes Károly tevékenysége a mindenkori tömegkultúrával szemben mintha épp az ellenkezőjét tenné – de csak látszólag. Olyan, mintha már a startnál a giccsbe helyezett gesztusokkal integrálná a kulturális tömegterméket a magas művészetbe, s mégis inkább ennek ellentmondva egy avantgárd tettel¹ éppen a kreativitás mindenhatóságát, a művészet nyitottságát helyezné piedesztálra, a talált képeket a magas művészet oltárára.

A különböző ócskapiacokon kapható festmények a tömegkultúra termékeinek tekinthetők abban az értelemben, miszerint egy általános ízlést fogalmaznak meg, az esztétikai felfogásnak szélesebb körben is értelmezhető formáit alkalmazzák. Ez még a sokaságból olykor előbukkanó kvalitásos festmények esetében is igaz, amiket csak az értő szem tud megkülönböztetni a kevésbé értékestől. Itt valamiféle történetiség is kibontakozóban van. Időrétegek halmo-

ELEKES KÁROLY: Példaképek, olaj, vászon, 42x31 cm
Eredeti szignó: Molnár
Feldolgozva: 2014. szept.18.

ELEKES KÁROLY:
Maradék hős, olaj, vászon, 60x45 cm
Eredeti szignó: Podani János, 1917
Feldolgozva: 2014. júl. 8.

ELEKES KÁROLY: Rend,
olaj, vászon, 59x45,5 cm
Eredeti szignó: ismeretlen
Feldolgozva: 2014. márc.18.

zódznak egymásra a képeken, az „eredetiek” keletkezési ideje ritkán biztos, a második réteget, a kétséget kizárót, Elekes Károlytól kapják a jelenben.

Ez az „avantgárd” tett, amivel aktualizál, jelen idejűvé avat, illeszkedik bizonyos irányzatokba, melyeket jobb híján az újrafelhasználás, a recycling kategóriába sorolunk – azonban ez nem egyszerű visszaforgatás, hiszen olyan produktumokról van szó, amelyek bár eleve a művészet körébe kívántak volna tartozni, de kihullottak a rostán. Ez bonyolultabbá teszi az értelmezésüket, nem beszélve a kritikai hozzáállásról és a képi vagy fogalmi humorról, amit Elekes minden egyes átdolgozáskor beléjük tesz. Tevékenysége folytán az általa hiányolt „egyediséget” rendeli hozzá a képhez, miközben felmenti a művet a túlcsonduló, merev, hétköznapi „esztétika” alól – szabad asszociációs mezővé téve azt.

A plágium a plagiare latin szóból ered, a plagiarius első jelentése eredetileg rabszolgakereskedő – gyermekkereskedő, ami „lélekkufár” jelentéssel is bír. A kufár nem éppen jó szándékú kereskedőt jelez, hangulatában ott van az a többlet, lelki tartalom, misztikum, titok, ami egy kitapint-ható időfaktorral is társul.

ELEKES KÁROLY: Könnyek,
olaj, vászon, 40x50cm
Eredeti szignó: Hajnal
Feldolgozva: 2014.aug.8.

A piacon begyűjtött művek között csak kevés van szignálva. Így a gesztus, amivel az átfestés plágium vagy a szerzői jog megsértése lehetne, meglehetősen irreleváns. A ritka esetben, amikor név és/vagy dátum is szerepel a képen, Elekes, hogy eloszlasson minden gyanút, az aláírást jól láthatóan kiemeli.

A művek alapállapotukban gyakran sérültek, hiányosak, töredékesek voltak. A helyrehozatal, a restaurálás folyamata számomra egyfajta mélypszichológiai találkozás a mű alkotójának személyiségével, a mű anyagán keresztül. Az egész átfestési folyamatnak van egy spirituális olvasata, egyfajta lélekvádorlás, amikor egy alkotás újra reprodukálódik, és az önkifejezések egymásba transzformálódnak.

Ez egy végtelenségig folytatható munka – melynek során egyrészt „antiidealista” motívumok kerülnek rá a képekre, mégis idealista, sőt romantikus lesz a végeredmény azáltal, hogy magasabb szintre emel egy művet, amire az „eredeti” alkotó nem volt képes.

Adorno nem éppen mai keletű, de tanulságos dialektikájában megfogalmaz egy kettős hiányt, a derű és a komolyság” egyidejű hiányát a művészetben. S talán éppen ez az egységben megnyil-

vánuló ellentétpár, ami Elekes műveiben egyszerre van jelen. Az Adorno által felrótt általános „varázstalanítás”, a tragédia helyett a súlytalan komédia, a szenvedély helyett a szenvedés kifejezése nem jellemző Elekes művészetére. Itt a művekbe belekerül a varázs, komoly gyűjtőszendvélyel és szisztematikus munkával derűs

ELEKES KÁROLY: Dress Code, olaj, vászon, 50x35 cm
Eredeti szignó ismeretlen
Feldolgozva: 2014. júl. 18.

ELEKES KÁROLY:
Aktuális téma, olaj, vászon, 50x40 cm
Eredeti szignó: ismeretlen
Feldolgozva: 2014. jún. 18.

logikájától messzire vinni, az antagonisztikus ellentétekkel, a meghökentővel, a szürreálissal belevinni minket a termékenyítő konfliktusba – ami a nyugalmas látszat mögött észrevétlenül közelebb visz a lét dialektikus kavargásának megtapasztalásához.

* Pontosabban Elekes szerint nem avantgárd, hanem utóvéd álláspontot képvisel. Az avantgárd mint történelmi korszak és művészi intenció már nem érdekes számára. Habár mint attitűd természetesen jelen van ma is.

és mégis megrendítő képek születnek. Örömteliek és tragikusak egyszerre, az átalakítás utáni állapot ünneplés mozzanat, az eredeti kép illetően való megsemmisülése pedig gyász.

Elekes folyamatos, mantrázó tevékenysége egyfajta véget nem érő kérdéssorozat, lételméleti képi esszé, amely ugyan az egyes képeken át összeforr egy központi koncepció mentén, de a töredékesség, a diszkontinuitás a legjellemzőbb eleme.

Olyan, mint a valóság, amelyben nem létezik állandóság, csak folyamatos kérdések és tétova válaszok. Épp a valóság ridegségéből akar kibillenteni, a realitás vélt

ELEKES KÁROLY:
Számozott kép, olaj, paraffin, karton, 39x49 cm
Eredeti szignó: Baksa, 1951
Feldolgozva: 2014. ápr. 1.

ELEKES KÁROLY:
Rőzseholdók, olaj, vászon, 40x60 cm
Eredeti szignó: Marizka
Feldolgozva: 2014. máj. 18.

Ez az írás a Memoart Galériában 2015. december 18-án elhangzott megnyitóbeszéd szerkesztett változata.

ELEKES KÁROLY: Gubanc, olaj, vászon, 24x30 cm
Eredeti szignó: ismeretlen
Feldolgozva: 2014. jún. 8.